

## AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE YENİ İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN YÖNDEŞMESİNİN TÜRKİYE ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Cem S. SÜTÇÜ\*

### *The Effects of Convergence of the New Technologies in the Process of EU on Turkey*

Recently, Turkey has been accepted as candidate for full member in European Union. In full membership process, one of the most important things is to construct an information flow mechanism which will allow wide and dense information exchange. For this purpose, works on usage and spread of communication technologies in our country are important.

In this paper, the expected effects of convergence of the new Technologies in the process of full membership to EU are examined.

**Key words:** European Union, Convergence of New Communications Systems, Turkey.

#### Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojileri birbirleriyle yarışmasına gelişmeyi sürdürdükçe, Avrupa Birliği'nde çok geniş kapsamlı ekonomik ve sosyal değişikliklerin gerçekleşmesine yol açacaklar. Aslında, daha şimdiden bilgi toplumunun kapılarını açan üçüncü bir sanayi devriminden söz ediliyor. Yeni teknolojiler sayesinde Avrupa, rekabet gücünün sürdürülmesi, uzun dönemli işsizliğin azaltılması ve çevrenin korunması gibi karşı karşıya olduğu ivedi görevlere başlamak için gerek duyduğu araçlardan bazılarını kavuşuyor. Avrupa Birliği, Avrupa'nın önemli bir bilgi sağlayıcısı olmasına yardımcı olmak üzere pilot projeler yürütüyor. Ekonomi alanında AB zorlu görevleri göğüslemek zorunda olduğu gibi sosyal açıdan da Birliğin bütün vatandaşlarının bilgi teknolojisine erişimde eşit olanaklara sahip olmaları gerekiyor. (www.kobinet.org.tr, 2005)

Yeni iletişim teknolojileri sıkça kullanılan bir terim olmakla birlikte, kapsadıkları sürekli yenilenen ve değişen teknolojik gelişmelerin sonucu olduğu için anlamı da muğlaklaşabilmektedir. Beş-altı yıl öncesine kadar yeni iletişim teknolojileri dendiğinde anlaşılan uydudan televizyon yayını ve bir takım telekomünikasyon hizmetleriyken, bugün bu terim kullanıldığında daha ziyade sayısal (dijital) televizyon ve İnternet akla gelmektedir. Gerçekten de, yeni iletişim teknolojileri terim olarak, belli bir teknoloji ya da teknolojiler grubunu tanımlamaktan çok, bir gelişmeyi ifade etmektedir. 1980'lere kadar üç ayrı alan olarak gelişen yayıncılık, telekom ve bilgi-işlem sektörlerinin yöndeşmesi (convergence), sürekli yeni teknolojik araçları ve bunların sağladığı olanakları ortaya çıkartmaktadır. (Tuncel, 2003: 85)

\* Yrd.Doç. Dr., Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Bilişim Anabilim Dalı.

### **Yeni Teknolojilerin Yöndeşmesi**

Yöndeşme sonucunda, metin, ses, video, grafik, fotoğraf, müzik gibi her tür iletişim ögesinin, daha önceden mümkün olmayan yeni mecralar (örneğin; web siteleri) da dahil olmak üzere yayını ve ulusal sınırları tanımazcasına yayımı olanaklı hale gelmiştir. İlk başlarda, telekomünikasyon amaçlı geliştirilen iletişim uydularının televizyon yayınlarını da taşıy hale gelmesiyle ortaya çıkan uydu yayınları ya da bilgi-işlem ve telekomünikasyon olanaklarının bir araya getirilmesiyle oluşturulan data şebekeleri (örneğin; otomatik para çekme makineleri) yöndeşmenin ilk sonuçları olarak belirmiştir. Son zamanlarda da, sayısal televizyon, sayısal radyo ve mobil İnternet erişimli cep telefonları yöndeşmenin sunduğu olanakları kullanan diğer yeni iletişim teknolojileri olarak yaşantımıza girmektedir. (Tuncel, 2003: 86)

Bilişim teknolojisi, birçok şaşırtıcı ve önemli işlemleri çözümlerken aynı zamanda, gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, gelişmiş toplumlarda da yeni sorunlar yaratmaktadır. Gelişmiş ülkelerde sorunlar; bilgi çöplüğü, güvenlik, karar verme, yabancılaşma gibi konularda yoğunlaşırken, gelişmekte olan ülkeler bunlara ek olarak teknolojik, ekonomik, kültürel, siyasi ve hukuki bağımlılık, ithal edilen teknolojinin işlevsel kullanımı gibi sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu durumda, devletin ve özel sektörün Bilişim Sektörüne bakış açılarını belirlemeye ve Bilişim Toplumu oluşturmaya yönelik koordinasyonlu çalışmalar içinde bulunmaları gerekmektedir. (Sütçü 2004: 324)

### **Yeni Teknolojilerin Kullanımının**

#### **Ekonomik Boyutu**

28 Nisan 1850'de Julius Reuter bilgi aracılığı mesleğine 45 posta güverciniyle başladı. O sıralarda Brüksel ile Aachen arasında telgraf

bağlantısı yoktu. Reuter'in bir bira üreticisinden kiraladığı güvercinler 200 km'lik bir uzaklığı iki saatten biraz daha uzun bir sürede alabiliyordu: Reuter, bilginin tıpkı başka metalar gibi bir meta olduğunu gösterdi. Bu meta A noktasından B noktasına ne kadar hızlı ulaştırılırsa alıcının buna verdiği değer o kadar artıyordu. Bugün, İngiltere'de yerleşik bir haber ajansı olan Reuters, milyarlarca ulaşan bir ciroya sahip bir şirket. Telsiz ve uydu teknolojilerini kullanarak müşterilerine çok geniş kapsamlı verileri anında ulaştırıyor. Bu ise bilgi toplumunun işleyişinin vazgeçilmez bir ögesi. (www.kobinet.org.tr, 2005)

Ekonomik açıdan bir başka yarar, bilginin dünyanın öteki ucuna gönderilebilmesine karşın insanların bu yerlere gitmesinin gerekmemesidir. Aynı ilke uzaktan çalışma durumunda da geçerlidir. İnsan kaynakları, aşırı yüklü ulaşım ağlarımızla boğuşarak zamanlarını kaybetmeyecek kadar değerlidir. Uzaktan çalışma geleneksel çalışma uygulamalarının temel ilkesini tersine çevirmiştir: insanların işe gitmesi yerine iş insanların ayağına gelmektedir. Boyutları küçülen dünya küresel bir köye dönüşmektedir. (www.kobinet.org.tr, 2005)

Avrupa Birliği'nin oluşturduğu e-Avrupa ve aday ülkelerin de katılımı ile genişletilen Türkiye'nin de içinde olduğu e-Avrupa+ projeleri, bu bilgi toplumu politikaları ve projelerinin biraraya getirilmesi ve yeni uygulamaların AB çapında yaygınlaştırılmaya çalışılmasıdır. Ancak bu bilgi toplumu kuramsal tartışmaları ve bilgi toplumu politikaları tartışmalarında temel başlıklardan birisi, gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki eşitsizliklerdir. Bir diğer eşitsizlik de, aynı toplumun farklı kesimlerinin ağa erişimi noktasında ortaya çıkmaktadır. Bu eşitsizlikler, sayısal uçurum ya da

sayısal eşitsizlik kavramı ile G-8'lerin bilgi toplumu politikalarının en önemli gündem maddelerinden birisidir. Ancak G-8'lerin sayısal eşitsizliği giderme önerileri, iletişim ağlarının, oluşturulmaya çalışılan yeni birim düzenine uyumunu sağlamaktan öteye gitmemektedir. Bu doğrultuda, iletişim ağlarının yeniden yapılanması sürecinde toplumsal hedeflerin saptanmasının gözardı edilmesi, G-8'lerin politika oluşturma süreçlerinin gelişmekte olan ülkelerin hükümet ve hükümet dışı kurumlarına açık olmaması, gelişmekte olan ülkelere önerilenin bilgi, iletişim ve telekomünikasyon sektörlerinin sonuna kadar açılması önerisi karşılığında kendi ulusal sektörlerinde sınırlamalara devam etmeleri gibi sorunlar, eşitsizliklerin giderilmesi noktasında uluslararası politikaların umut vermiyor olduğu biçiminde yorumlanabilir. Bu durumda, gelişmekte olan ülkelerin yapmaları gerekenin ise, kendi ulusal politikalarını bu teknolojileri insani sürdürülebilir kalkınma ve sosyo-ekonomik gelişme hedeflerini güçlendirecek bir biçimde kullanabilmek için kendi ulusal politikalarını şekillendirmek olduğu açıktır. (Geray, 2004)

Telekomünikasyon hizmetlerinin artan katma değeri, Avrupa Topluluğunun oluşturmaya çalıştığı, farklı ülkelerdeki farklı kurumlara ait ağların birleştirilip sinerji oluşturulması hedefinin doğru olduğu düşüncesini pekiştirmektedir. (Antonelli, Cristiano 1996: 317-335)

#### **Avrupa Birliğinde Yapılan Çalışmalar**

11-12 Mayıs 2000 tarihlerinde Varşova'da yapılan Avrupa Bakanlar Konferansı'nda, Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri, 15 AB (Avrupa Birliği) ülkesi tarafından 23-24 Mart 2000'de Lizbon Zirvesi'nde ortaya konan E-Avrupa'nın şu stratejik hedeflerini benimsemiştir: Her yurttaşı, her kamu kurumunu,

her evi, her okulu ve her işyerini çevrimiçi ortamda buluşturmak. Bilgisayar okur-yazarlığına sahip bir Avrupa yaratmak. Bu çerçevede sosyal katılımı artıran ve tüm AB yurttaşlarını bütünleştiren bir süreci yaratmak. (eEurope 2005, 2002: 1-5)

Günümüzde, Avrupa'daki okulların bir çoğu internete bağlıdır. Baş döndürücü teknolojik ilerleme ve hızla büyüyen internet ile birlikte, bilgi ve iletişim teknolojileri giderek daha çok okul, ev, işyeri ve diğer ortamlarda öğrenme platformlarının temeli haline gelmektedir. Bu gelişmeler tarihi bir dönüm noktasıdır. Bundan sonra amaç bu gelişimin altını çizerek, öğrenme ortamlarını yeniden yapılandırmak ve bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak eğitim mühendisliğini ortaya çıkarmak olmalıdır. Birinci ve en önde gelen öncelik, bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitimde yeniliklere dayanan yeni fırsatları meydana getirmesidir. Bu fırsatları öğretmenler ve öğrenciler arasındaki etkileşimin desteklenmesi, öğrenme araç ve yöntemlerinin isteğe göre uyarlanması ve çok disiplinli yaklaşımların desteklenmesi şeklinde olabilmektedir. Bu süreç ayrıca öğretmen ve öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetlerin sağlanmasıyla desteklenmelidir. Sözkonusu hizmetler bir taraftan kaliteli ürünlerin geliştirilmesini ve tamtımını, diğer taraftan da eğitim bakımından değeri düşük vasat ürünlerin piyasaya çıkmasından kaçınmayı gerektirmektedir. (Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, 2005: 1)

Socrates Programı ve bunun içinde yer alan alt programlarda Minerva konumuz açısından özellikle önemlidir.

Minerva programı açık ve uzaktan eğitimin geliştirilmesi, çoklu ortam ürünlerinin artırılması ve çeşitlendirilmesi ve eğitimde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması ko-

nularında yoğunlaşmış bulunmaktadır. Bunu yaparken de bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının bilgiyi, beceri ve yeteneği kesin olarak ilerlettiği görüşünün vurgulanması noktasından hareket etmektedir. (Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, 2005: 1)

### Sonuç

Avrupa Birliği'ne entegrasyon sürecinde iletişim teknolojileri lokomotif görevini gö-

recektir. Bu nedenle, bu teknolojilerin başta okullar olmak üzere çeşitli kurumlarda yaygınlaşması ve kurum ve kişilerin bilgiye ulaşmalarının kolaylaşması, ülke olarak bizim Avrupa'ya entegrasyonumuzu da hızlandıracaktır. Bu doğrultuda, yeni teknolojilerin yaygınlaştırılmasını sağlayıcı düzenlemeler yapılması ve politikaların oluşturulması konusu bizim öncelikle ele almamız gereken konulardandır.

### Kaynakça

- (2005),www.kobinet.org.tr/kosgebabm/hizmetler/dokumantasyon/AB5.html#9, Frontier-Free Europe, No: 9, 1996.
- ANTONELLI, Cristiano (1996), "The network of networks: Localized technological change in telecommunications and productivity growth", Information Economics and Policy, Volume 8, Issue 4.
- Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, (2005), [http://www.ua.gov.tr/portal/page?\\_pageid=218,33376&\\_dad=portal&\\_schema=PORTAL](http://www.ua.gov.tr/portal/page?_pageid=218,33376&_dad=portal&_schema=PORTAL)
- Commission of the European Communities, (2002), eEurope 2005: An Information Society for All, Brüksel.
- GERAY, Haluk (2004), İletişim ve Teknoloji: Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları, Ütopya Yayınevi, İstanbul, 2004.
- SÜTÇÜ, Cem S. (2004), "Bilişim Kavramı: Elektronik İletişim ve Bilişim Sistemleri Yaklaşımı", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı: 19, 2004.
- TUNCEL, Hakan S. (2003), "Yeni İletişim Teknolojilerinde Yöndeşme ve Yerel Medya", Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya, Sevda Alankuş (der.), IPS İletişim Vakfı Yayınları, No: 6, İstanbul, 2003.